

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

**ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**  
методичні вказівки до вивчення дисципліни  
для студентів спеціальності 292  
“Міжнародні економічні відносини”

КРОПИВНИЦЬКИЙ — 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

**ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**  
методичні вказівки до вивчення дисципліни  
для студентів спеціальності 292  
“Міжнародні економічні відносини”

Затверджено на засіданні  
кафедри міжнародних економічних  
відносин  
Протокол № 4 від 25.10.2017 р.

КРОПИВНИЦЬКИЙ — 2017

Історія міжнародних економічних відносин: Методичні вказівки до вивчення дисципліни для студентів спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини”/ М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. міжнарод. економіч. відносин; уклад.: Т. В. Решитько. — Кропивницький: ЦНТУ, 2017. — 28 с.

Рецензент: І. М. Миценко, д.е.н., професор.

## **ВСТУП**

Україна стала незалежною державою. Це вимагає забезпечення економічних гарантій суверенності. Сьогодні для народного господарства нашої країни характерні такі негативні тенденції як спад виробництва, загальні неплатежі, зростання державного боргу та дефіциту державного бюджету, приховане безробіття, загострення соціальних суперечностей. Єдиний вихід зі становища, що склалося, є перехід до ринкового механізму господарювання та інтеграція економіки України у світогосподарську систему. У суспільній свідомості вже склалося розуміння того, що недооцінка ролі світогосподарських стосунків у становленні економічного суверенітету держави може завдати великої шкоди. Але реальна взаємодія країни із зовнішнім світом в галузі економічного співробітництва поки що не набула потрібного динамізму. У ділових колах Україна однозначно сприймається як країна високого ступеню ризику стосовно налагодження економічної співпраці. Все це диктує необхідність невідкладного здійснення ґрунтовного теоретичного осмислення та пошуку практичних рішень і механізмів, які б дозволили країні подолати ситуацію, що склалася, прискорити всебічне і повноцінне її залучення до світового господарства.

Тому **метою дисципліни** є висвітлення теоретичних та практичних аспектів розвитку міжнародних економічних відносин та методів їх дослідження. Особлива увага приділяється розгляду та аналізу основних напрямів розвитку міжнародних економічних відносин та дослідженню еволюції предмету курсу в різні періоди розвитку світової цивілізації, вироблення у студентів навичок аналізу розвитку основних форм прояву міжнародних економічних відносин з урахуванням історичного досвіду.

**Предметом вивчення** даної дисципліни є масові явища і процеси у світовій економіці, які відбулися протягом розвитку цивілізації і досягли сучасного рівня.

**Завданням дисципліни “Історія міжнародних економічних відносин”** є вивчення тенденцій розвитку світового господарства та закономірності розвитку міжнародних економічних відносин, розглянути теорії міжнародної торгівлі та отримання навичок володіння інструментами аналізу економічної політики держави та світо господарських зв’язків.

Навчальна дисципліна “Історія міжнародних економічних відносин” базується на дисциплінах “Історія економічних вчень”, “Історія України”, “Економічна історія”, “Основи економічної теорії”, “Економіка України”, “Вступ до спеціальності”, “Мікро та макроекономіка”.

**1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ**  
**“ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН”**

Тема 1. Обмін і торгівля в давніх цивілізаціях

Тема 2. Розвиток міжнародної торгівлі в давніх цивілізаціях

Тема 3. Розвиток міжнародної торгівлі за часів античності

Тема 4. Міжнародні господарські зв'язки часів Середньовіччя

Тема 5. Міжнародні економічні відносини індустріальної цивілізації

Тема 6. Міжнародні монетарні відносини

Тема 7. Зовнішньоекономічні зв'язки міжвоєнної та післявоєнної  
доби

Тема 8. Зовнішня торгівля України

## **2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ “ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН” ЗА ТЕМАМИ**

### **Тема 1. Обмін і торгівля в давніх цивілізаціях**

1. Загальна характеристика епохи.
2. Міжобщинний та міжплемінний обмін.

#### *Семінарське заняття*

Спорадичні торговельні контакти відбувалися ще за період пізнього палеоліту. Регулярний обмін був започаткований неолітичною (аграрною) революцією на основі переходу від привласнювального до відтворювального господарства. Спочатку обмін мав внутрішньоплемінний (між сім'ями та родами) характер, поступово долаючи межі цими двома потоками обміну полягали у тому, що в першому випадку він здійснювався на основі збалансованої реципрокності, а в другому - негативної.

Збалансована реципрокність базувалася переважно на родинних зв'язках і допускала більші відхилення вартісних еквівалентів.

Негативна реципрокність впливала з розбіжностей, а нерідко й антагонізму інтересів сторін, що брали участь у торгівлі, а це зумовлювало необхідність дотримання певних пропорцій у взаємному обміні. Така «філософія» торгівлі стала передвісником не лише меркантилізму епохи середньовіччя, а й сучасних зовнішньоторговельних стосунків, коли країни намагаються якнайповніше реалізувати національні інтереси в системі світогосподарських зв'язків.

Крім того в цей період існувала так звана генералізована реципрокність, яка переважала в обміні продуктами харчування й мала відповідну соціальну спрямованість. Така форма реципрокності належить до типу невизначених, коли родичі діляться між собою їжею, проявляють гостинність, роблять подарунки, надають допомогу. При цьому зворотні зобов'язання не обумовлюються ані в часовому, ані в якісному відношеннях. Отримання предмета накладає нечіткі зобов'язання щодо реципрокності саме тоді, коли виникне потреба у того, хто давав, чи коли з'явиться можливість у того, хто отримав. Тим самим «розрахунок» може настати дуже скоро, але може й не відбутися ніколи.

Характерною особливістю генералізованої реципрокності є те, що рух матеріальних цінностей підтримується суспільними відносинами, які домінують у спільноті, тоді як при збалансованій реципрокності навпаки - суспільні відносини залежать від руху матеріальних цінностей.

#### *Самостійна робота*

1. Винаходи, які сприяли міжнародному обміну в давніх цивілізаціях.
2. Особливості міжобщинного обміну.

## Тести для самоперевірки

1. Новий кам'яний вік або період неоліту характеризується таким часовим проміжком:

- a) бл. 250-100 тис. років до н.е.
- b) бл. 50-10 тис. до н.е.
- c) бл. 8-3 тис. до н.е.
- d) 3-2 тис. до н.е.
- e) 2-5 тис. н.е.

Знайдіть відповідність:

2. Перший великий  
поділ праці

- a) виокремлення ремісництва у окрему сферу людської діяльності
- b) формування професійних торговців
- c) відокремлення скотарів від землеробів
- d) використання міді для виготовлення засобів праці

3. Другий великий  
поділ праці

- e) характерно лише натуральне виробництво
- f) зростання обсягів внутрішньої та зовнішньої торгівлі, розширення їх територіальних рамок

4. Третій великий  
поділ праці

5. Який сектор соціально-економічного розвитку був властивий Єгипту у період неоліту?

- a) державний
- b) общинно-приватний
- c) державний та общинно-приватний

6. Якому з перелічених зв'язків характерна негативна реципрокність?

- a) на рівні домогосподарств
- b) на рівні сектора села
- c) на рівні племінного сектора
- d) на рівні міжплемінного сектора
- e) всі відповіді вірні

7. Як називається реципрокність у випадку, коли учасники обміну є представники протилежних інтересів і кожен намагається досягти вигоди за рахунок іншого?

- a) збалансована
- b) негативна
- c) генералізована
- d) диверсифікована
- e) позитивна

8. Якій формі реципрокності характерно гостинність, подарунки, надання допомоги?

- a) збалансована
- b) негативна
- c) генералізована
- d) диверсифікована
- e) позитивна

9. Що є характерним для явища спеціалізації?

- a) зосереджуватись на виробництві однієї продукції
- d) вірні відповіді a), b)

- b) виробляти даний вид продукції з найменшими витратами  
e) всі відповіді вірні  
c) забезпечувати себе всім необхідним, не вдаючись до обміну

10. З якою метою учасники міжплеменного сектору намагались віддати більше, ніж взяти при обміні продукцією?

- a) невміння визначити еквівалент даній продукції  
d) прагнення збагатитись  
b) щоб підвищити свій авторитет  
e) всі відповіді вірні  
c) відсутність грошей

### *Література*

1. Аكوпова Е.С., Воронкова О.Н., Гаврилко Н.Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : Учеб. пособ. - Ростов н/д : Феникс, 2000. - 416 с.
2. Історія міжнародних економічних відносин / Керівник авт. кол. Філіпенко А. С. – К.: Либідь, 2003.
3. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини: Навч. Пос. – Вид. 3-тє, перероб. і допов., 2004.
4. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. – Одеса-«ТОВ.ПЛУТОН », 2016. – 352 с.
5. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія.— К. : Либідь, 2006. — 582с.
6. Черевань В.П., Румянцев А.П., Романенко Л.Ф. Міжнародна економічна діяльність: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. — К. : Слово, 2003. — 278с.

## **Тема 2. Розвиток міжнародної торгівлі в давніх цивілізаціях**

1. Розвиток міжнародної торгівлі в найстаріших цивілізаціях Месопотамії.
2. Розвиток міжнародної торгівлі в Єгипті.
3. Розвиток міжнародної торгівлі в Індії.
4. Розвиток міжнародної торгівлі в Китаї.

### *Семінарське заняття*

Виникнення стародавніх цивілізацій і перших держав супроводжувалося активізацією торговельних стосунків, якісним удосконаленням їхніх форм, появою особливого прошарку людей, які займалися торгівлею. Саме торгівля була значною мірою носієм матеріальної та духовної культури, здобутки якої передавалися розвинутими цивілізаціями іншим народам.

За мідно-кам'яної доби (неоенеоліт) структура торгівлі доповнювалася металами та виробами з них, предметами розкоші, прикрасами, керамікою, посудом та ін.

Епоха бронзи характеризувалася активною розробкою природних копалин, розміщених на планеті вкрай нерівномірно. Це був один із основних

чинників, що стимулював міжнародний обмін, транспортування товарів на великі відстані. Вироби із золота, міді, бронзи, цинку доповнили в цей час асортимент товарів міжнародної торгівлі.

Характерною особливістю бронзового віку був розвиток торгівлі між протоцивілізаціями — мінойською (Крит) і мікенською (Греція), а також між першими цивілізаційними утвореннями — Месопотамією, Єгиптом, Індією, Китаєм. Слід наголосити, що на даному етапі велася як внутрішня торгівля, в якій використовувалися власні природні ресурси і місцеві вироби, так і закордонна, за допомогою спеціальних торгових факторій, місій чи окремих представників. Держави або спільноти, розташовані на перетині торгових шляхів, виступали посередниками у торговельних відносинах, здійснювали митні збори та ін.

У цей період формувалися основи системи міжнародної торгівлі, її інституціональні, організаційні та комунікаційні мережі.

#### *Самостійна робота*

1. Торговельні зв'язки суспільства трипільської культури.

#### *Література*

1. Економіка зарубіжних країн: Підручник / А.С. Філіпенко, І.В. Бураковський та ін.; за ред. А. С. Філіпенка. К., КНДУ, 1999. – 384 с.
2. Экономическое развитие: цивилизационный подход / А.С.Филипенко. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика»», 2002. – 260 с.
3. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. – Одеса-«ТОВ.ПЛУТОН» , 2016. – 352 с.
4. Міжнародні економічні відносини: Історія міжнародних економічних відносин: Підручник. За ред. А.С. Філіпенка. - К.: Либідь, 2003. –
5. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : Практикум / Козик В.В., Панкова Л.А., Григор'єв О.Ю., Босак А.О. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Вікар, 2006. - 589 с.
6. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія.— К. : Либідь, 2006. — 582с.

### **Тема 3. Розвиток міжнародної торгівлі за часів античності**

1. Загальна характеристика епохи.
2. Система античної торгівлі.
3. Основні торговельні центри античного світу.
  - 3.1. Фінікія
  - 3.2 Греція
  - 3.3 Рим

#### *Семінарське заняття*

Головними чинниками збільшення обсягів античної торгівлі, розширення територіальних рамок було поглиблення суспільного поділу праці, зростання міст, формування спеціалізації виробництва й обміну. Центром античної торгівлі, її основною системоутворюючою ланкою було Середземномор'я.

Велике значення для диверсифікації торгівлі мали завоювання А. Македонського, внаслідок чого було створено обширну торговельну зону міжконтинентального характеру. Торгівля велася суходільними, річковими і морськими шляхами. В період між II ст. до н.е. II ст. н.е. "шовковий шлях" відіграв неабияку роль у розвитку міжнародної торгівлі. Основними товарними групами античної торгівлі були предмети розкоші й товари широкого вжитку. До VI ст. до н.е. в міжнародній торгівлі переважали бартерні розрахунки аж до появи в Лідії монет. Характерною рисою античності стала інституціоналізація торговельних відносин, розвиток договірно-правової бази міжнародно-комерційних зв'язків.

#### *Самостійна робота*

1. Торгівля степової Скіфії.
2. Характеристика економічного розвитку сарматів.
3. Завоювання Александра Македонського.

#### *Література*

1. Заблоцька Р.О. Світовий ринок послуг: Навч. посіб. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут міжнародних відносин. — К. : ІМВ, 2002. — 268с.
2. Зовнішньоекономічна діяльність. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 377 с.
3. Майєр Джеральд М., Раух Джемс Е., Філіпенко А. С. Основні проблеми економіки розвитку: Пер. з англ. / Антон Філіпенко (кер.проекту та наук.ред.). — К. : Либідь, 2003. — 684с.
4. Міжнародні валютно-кредитні відносини: Підручник / А.С.Філіпенко, В.І.Мазуренко, В.Д.Сікора та ін.; за ред. А.С.Філіпенка. — К.: Либідь, 1997. — 206 с.
5. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія.— К. : Либідь, 2006. — 582с.

#### **Тема 4. Міжнародні господарські зв'язки часів Середньовіччя**

1. Загальна характеристика епохи.
2. Основні напрямки європейської торгівлі.
3. Торговельні зв'язки часів Середньовіччя.
4. Головні осередки європейської торгівлі.
5. Ганзейська торгівля.
6. Торгівля між Північчю та Півднем Європи.
7. Торгівля Північної Європи.
8. Хрестові походи і відродження торгівлі.
9. Візантійська торгівля.
10. Торговельні відносини східної Європи.
11. Середньовічні ярмарки.
12. Виникнення середньовічного міста.

### *Семінарське заняття*

В епоху Середньовіччя торгівля, як і інші форми міжнародних господарських стосунків, розвивалася нерівномірно. В ранньому Середньовіччі господарство мало переважно натуральний характер, роль обміну була незначною. Найбільшого розквіту торговельні відносини сягнули під час зрілого (класичного) Середньовіччя унаслідок якісних зрушень в аграрному секторі, розвитку міської економіки, ремісництва, поглиблення поділу праці. Економічні, політичні, інтелектуальні й духовні передумови, що склалися на той час в Європі, сприяли перенесенню центру ваги світосистемної архітектури до Західної цивілізації. Пізнє Середньовіччя характеризувалось ускладненням економічних процесів у Європі внаслідок кризових явищ у сільському господарстві та поширення епідемічних хвороб, що загальмувало розвиток міжнародних торгово-економічних стосунків.

У переважній більшості східних країн також проявлялися ознаки уповільнення суспільного розвитку, консервації існуючих порядків і застою. Водночас міжцивілізаційна взаємодія християнського і мусульманського світів, кроскультурний обмін у регіонах Індійського Тихого океанів, трансцивілізаційні контакти в рамках Великого Шовкового шляху підтверджували наявність розгалуженої системи міжнародних торговельних зв'язків та їхній зростаючий вплив на культурно-цивілізаційний поступ.

Центром міжнародної торгівлі були країни Середземномор'я. Важливим чинником розвитку і поширення на інші ареали планети було переважання "грошової" економіки над "натуральною". Головними осередками європейської торгівлі були італійські міста-держави Венеція і Генуя. Важливу роль у налагодженні торговельно-економічних стосунків Середньовіччя відіграла Ганзейська Ліга, яка об'єднувала купецтво усього Європейського континенту. Значний вплив на розвиток торгівлі між Північчю і Півднем справив торговий шлях "Від варяг до греків", який проходив по Дніпру, територією сучасної України до Візантійської імперії. У структурі торгівлі переважали продовольство, продукція ремісництва, предмети розкоші та ін. Хрестові походи XI—XII ст. також сприяли стабілізації торговельних відносин. Одним з основних центрів світової торгівлі була Візантійська імперія та столиця — м. Константинополь, де перетиналися торговельні маршрути північ — південь та схід — захід. Характерною рисою візантійської торгівлі була й інституціоналізація, тобто виконання певних правил та кодексів, організація відповідного апарату чиновників, які контролювали процеси торговельно-економічного обміну.

Суттєве місце у середньовічній торгівлі належало ярмаркам, які досягли найбільшого розквіту у Франції (Шампань), Німеччині та Англії..

### *Самостійна робота*

1. Міжнародна торгівля Київської Русі.

### *Література*

1. Балабанов К.В. Рівні правового регулювання міжнародних економічних відносин/ Балабанов К.В. // Проблемы и перспективы развития сотрудничества

между странами юго-восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ, 2011 с. 69-71.

2. Акопова Е.С., Воронкова О.Н., Гаврилко Н.Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : Учеб. пособ. - Ростов н/д : Феникс, 2000. - 416 с.

3. Історія міжнародних економічних відносин / Керівник авт. кол. Філіпенко А. С. – К.: Либідь, 2003.

4. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. – Одеса-«ТОВ.ПЛУТОН» , 2016. – 352 с.

5. Нікітіна М. Г. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: просторові аспекти розвитку: Навч. посібн. – К.: Центр навчальної літератури, 2004

6. Філіпенко А.С., Вергун В.А., Бураківський І.В., Сікора В. Д., Рогач О. І. Економіка зарубіжних країн: Підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів / Антон Сергійович Філіпенко (ред.). — К. : Либідь, 1996. — 416с.

7. Філіпенко А.С. Економічний розвиток сучасної цивілізації: Навч. посібн. – К.: “Знання”, 2000. – 174 с.

## **Тема 5. Міжнародні економічні відносини індустріальної цивілізації**

1. Загальна характеристика епохи.

2. Динаміка і структура зовнішньої торгівлі період індустріальної цивілізації.

3. Міжконтинентальна торгівля.

4. Работоторгівля як частина трансатлантичної торгівлі.

5. Організація торгівлі.

### *Семінарське заняття*

Зовнішня торгівля в період зародження та зростання індустріальної цивілізації зумовила спеціалізацію окремих європейських країн. Зокрема, Німеччина постачала на світовий ринок сільськогосподарську техніку, залізничне устаткування, парові котли, картоплю, спирт, цукор, вироби хімічної промисловості; Франція — текстиль, шовкові та суконні тканини; Італія — взуття, шкіргалантерею, чорні метали; Бельгія — зброю та інструмент; Австро-Угорщина — метали, цукор, хміль. З усіх секторів європейської економіки самим динамічним у період XV—XVIII ст. була торгівля. Європейське домінування в міжнародній торгівлі засвідчило, що центр світової економіки закріпився за Старим Світом. Найпотужніші науково-технологічні та економічні імпульси виходили з Європейського континенту й, насамперед, з його провідної держави — Великобританії. Чільні позиції займали Німеччина і Франція. По-перше, активно розвивалося велике машинне виробництво, що створювало необхідні ресурси для міжнародного обміну. По-друге, відбувалося поглиблення міжнародного поділу й кооперації праці, формувався профіль спеціалізації країн. У групі розвинутих держав переважали виробництво й експорт готової продукції, в менш розвинутих — утверджувалася сировинна спеціалізація. По-третє, на рубежі XIX—XX ст. дедалі виразніше проявлялася

тенденція до інтернаціоналізації виробництва й обміну внаслідок зростання його масштабів, з одного боку, та диверсифікації форм міжнародного економічного співробітництва — з іншого.

Структура торгівлі початку індустріальної епохи формувалася під впливом мануфактурного виробництва. Якщо в Середні віки це були переважно предмети розкоші для заможних верств населення, то пізніше, з зростанням міст, до цього списку додалися повсякденні предмети, такі як зерно, ліс, риба, вино, сіль, метал, сировина для текстильної промисловості і тканини, до кінця XVII ст. половина фізичного обсягу експорту припадала на вугілля, хоча експорт тканин набагато перевищував його за вартістю. У XIX ст. у структурі міжнародної торгівлі переважала великовагова сировина: вугілля, залізо, зерно. Зовнішня експансія Європи зумовлювалася потребою нових ринків збуту. Наслідком цього були численні завоювання створення торгових постів, що сприяло зростанню торгівлі з Метрополіями.

Работоргівля була частиною системи трансатлантичної торгівлі, що поєднувала Європу, Африку та європейські колонії в Південній Америці, Карибському регіоні, Північній Америці. Наприкінці XVIII ст. раби стали основною статтею африканського експорту. Африканські втрати лише від атлантичної торгівлі протягом чотирьох століть існування становили більше як 13 млн. людей; ще 5 млн. було втрачено через східну торгівлю. Работоргівля сягнула піку у XVIII ст., 6 130 000 рабів було перевезено з Африки до Північної та Південної Америки.

Форми організації торгівлі були різноманітними варіювалися залежно від характеру товарів. Розвивалося торговельне партнерство, засноване на письмовому контракті, створювалися торговельні компанії, які мали свої зарубіжні представництва. Засновувалися торговельні палати, було запроваджено інститут консульств, завдання яких полягало в підтримці вітчизняних ділових людей за кордоном.

У перерозподілі економічної і політичної влади на заході Європи визначальну роль відіграла революція цін, яка розпочалася в Іспанії у 30-ті роки XVI ст.

Між головними суб'єктами міжнародної торгівлі (Англія, Франція, Голландія, Португалія, Іспанія) розгорнулася гостра конкуренція за ринки збуту.

Протягом XVII—XIX ст. була створена розвинута система світової торгівлі, що спиралася на Міжнародний поділ праці як базову структуру світового господарства.

#### *Тести для самоперевірки*

1. У період індустріалізації Франція спеціалізувалась на:

- |                |               |          |
|----------------|---------------|----------|
| a) с/г техніці | d) взуття     |          |
| b) зброї       | e) вироби     | хімічної |
|                | промисловості |          |

c) текстилі

2. У період індустріалізації Італія спеціалізувалась на:

- a) с/г техніці
- b) зброї
- c) текстилі
- d) взуття
- e) вироби хімічної промисловості

3. Які з перелічених регіонів досягли найвищого рівня індустріального розвитку на початку XV ст.?

- a) Європа
- b) Китай
- c) Індія
- d) Японія
- e) Африка

4. Значний вплив на формування міжнародної торгівельної системи індустріальної цивілізації стали:

- a) Хрестові походи
- b) великі географічні відкриття
- c) зміна релігійних поглядів
- d) перший великий поділ праці
- e) зростання індексу Доу Джонса

5. На який регіон у 1913 р. припадала найбільша частка міжнародної торгівлі?

- a) Азія
- b) США і Канада
- c) Латинська Америка
- d) Європа
- e) Океанія

6. Причиною завоювань періоду індустріалізації головною мірою були:

- a) зростання обсягу торгівлі
- b) пошук нових ринків збуту
- c) зростання торгівлі з метрополіями
- d) перерозподіл території
- e) всі відповіді вірні

7. Хто брав на себе зобов'язання щодо постачання рабів з Африки?

- a) європейські колонізатори
- b) завойовники з Азії
- c) африканські посередники
- d) американські дослідники
- e) американські мореплавці

8. Яка з частин світу забезпечує світ інтелектуальним потенціалом, промисловими продуктами, засобами транспорту і капітальним устаткуванням?

- a) Азія
- b) Африка
- c) Америка
- d) Європа
- e) Антарктида

9. Яка з частин світу забезпечує світ робочою силою?

- a) Азія
- b) Африка
- c) Америка
- d) Європа
- e) Антарктида

10. Який з чинників сприяв розвитку міжконтинентальної торгівлі епохи індустріалізації?

- a) відкриття «Великого шовкового шляху»
- b) інтенсифікація морських портів
- c) науково-технічна революція
- d) поява банків
- e) виникнення бартеру

### *Самостійна робота*

1. Революція цін.
2. Конкуренція в міжнародній торгівлі.

### *Література*

1. Акопова Е.С., Воронкова О.Н., Гаврилко Н.Н. Мировая экономика и международные экономические отношения : Учеб. пособ. - Ростов н/д : Феникс, 2000. - 416 с.
2. Економіка зарубіжних країн: Підручник / А.С. Філіпенко, І.В. Бураковський та ін.; за ред. А. С. Філіпенка. К., КНДУ, 1999. – 384 с.
3. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. – Одеса-«ТОВ.ПЛУТОН» , 2016. – 352 с.
4. Нікітіна М. Г. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: просторові аспекти розвитку: Навч. Посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004
5. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія.— К. : Либідь, 2006. — 582с.

### **Тема 6. Міжнародні монетарні відносини**

1. Монетарні відносини епохи меркантилізму.
2. Міжнародні валютні стандарти до 1870 року.
3. Запровадження золотого стандарту.
4. Механізм золотого стандарту.

### *Семінарське заняття*

Повноцінний золотий стандарт було вперше запроваджено в Англії, коли фунт стерлінгів у законодавчому порядку прирівнювався до чисто золота. Однак інші розвинуті країни віддавали перевагу сріблу, завдяки цьому грошова система набула біметалічних ознак. Трансформація біметалічного стандарту відбулася після 1850 р. внаслідок відкриття великих родовищ золота в Каліфорнії та Австралії, що призвело до суттєвих змін у валютних відносинах та на ринку дорогоцінних металів. Основним утримувачем золото стала Франція, а французький франк перетворився на золоту грошову одиницю. Після зустрічі націй (1865) Франція, Бельгія, Швейцарія та Італія погодилися здійснювати узгоджену валютну політику. Срібного стандарту дотримувалися Німеччина, Голландія, Росія, Австро-Угорщина, Італія, Греція, скандинавські та латиноамериканські країни. Біметалізм у законодавчому порядку існував у США, Латинському монетному (валютному) союзі. У 1867 р. відбулася Паризька міжнародна конференція з монетарних проблем за участі представників 20 держав, яка рекомендувала взяти за основу міжнародного золотого стандарту монету 90% проби, вартістю 25 золотих франків.

Остаточне утвердження золотого стандарту відбулось після 1870 р. 1871 р. було створено монетарний союз німецьких держав, монетарна система якого базувалася на марці з золотим умістом 2.79 г золота. Швейцарія відмовилася від срібла як монетарної основи у 1875 р., Бельгія та Франція — у 1878 р. В цей період використовувалися різні форми золотого стандарту. У Великобританії,

Голландії і США діяли вільні ринки золота; уряди Японії, Австро-Угорщини, скандинавських країн, Канади, Південної Африки, Австралії Нової Зеландії свої валютні резерви тримали в золоті. Росія, Японія та Індія приєдналися до золотого стандарту в 1897 р. На зламі століть цей статус дістали Філіппіни, Сіам і Цейлон в Азії; Аргентина, Мексика, Перу, Уругвай у Латинській Америці. З великих держав лише Китай дотримувався срібного стандарту до 1914 р.

Учасники системи золотого стандарту мали виконувати п'ять основних вимог: 1. Розрахункова грошова одиниця мала бути прирівнювана до певної ваги золота. 2. Золоті монети мали циркулювати всередині країни, і будь-які банківські банкноти в обігу за потреби можна було конвертувати в золото. 3. Інші монети в обігу мали залежати від золота. 4. Не могло бути жодних юридичних заборон щодо розплавлення золотої монети у зливки. 5. Забезпечувався вільний експорт золотих монет і зливок.

Зростала роль Лондона як центру міжнародної торгівлі і фінансів, ринкових інституцій, що перетворило його на фінансовий центр Європи. Домінування Британії в торгівлі і міжнародному вивозі капіталу сприяло тому, що переважна більшість міжнародних розрахунків здійснювалася на основі фунта стерлінгів. Попри очевидні переваги системи золотого стандарту, реальна практика висвітлювала також низку суперечностей і невідповідностей механізму за нових умов розвитку економіки й світогосподарських зв'язків на початку ХХ ст., що призвело до заміни іншими формами міжнародних монетарних відносин.

#### *Самостійна робота*

1. Модель ціни-золото-потоки Д.Х'юма.

#### *Література*

1. Экономическое развитие: цивилизационный подход / А.С.Филипенко. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика»», 2002. – 260 с.

2. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. – Одеса-«ТОВ.ПЛУТОН» , 2016. – 352 с.

3. Пахомов Ю.Н., Филипенко А.С., Лукьяненко Д.Г. Макогон Ю.В., Громенкова С.В. Международные стратегии экономического развития: Учебное пособие / - Донецк: ДНУ, 2001. – 240 с.

4. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія.— К. : Либідь, 2006. — 582с.

### **Тема 7. Зовнішньоекономічні зв'язки міжвоєнної та післявоєнної доби**

1. Загальна характеристик міжвоєнної доби.
2. Причини та фактори скорочення обсягів торгівлі.
3. Валютно-фінансові відносини.
4. Характеристика залучення іноземних інвестицій.
5. Особливості післявоєнної торгівлі.
6. План Маршалла.
7. Ціни та умови торгівлі.

### *Семінарське заняття*

У період між двома світовими війнами розвиток світової торгівлі значно уповільнився. Це стало наслідком величезних збитків, завданих воєнними діями, труднощів післявоєнної відбудови економіки. Відчутних втрат світовому господарству завдали також Велика криза і депресій. Перша світова війна спричинила зниження обсягів торгівлі в Європі. Лідерство у цій сфері захопили США. Водночас зростала питома вага слаборозвинутих країн Азії, Африки та Океанії. Незважаючи на зміни, що відбулися у світовій торгівлі, Європа все ж змогла зберегти свої позиції протягом даного періоду. Відбулися також істотні структурні зміни у зовнішньоторговельних потоках, зумовлені впливом науково-технічних і технологічних, виробничих, споживчих та інших чинників. У торгівлі сировиною збільшилася питома вага слаборозвинених країн, в експорті готової продукції зростала частка Північної Америки та Японії. В цілому ж, сировинні товари у структурі світового експорту залишалися на рівні 1913. Міжвоєнний період характеризувався також значними змінами у міжнародній торгівлі готовими виробами. Найбільшим структурним зрушенням став перехід від експорту продукції текстильної промисловості до виробів машинобудівних галузей.

Складними й суперечливими процесами характеризувалася міжнародна валютно-фінансова система. Війна спричинила величезну інфляційну хвилю в Європі, розбалансувала фінанси та грошовий обіг, внесла істотні зміни в розміщення фінансових активів. Спроби відновлення довоєнної системи золотого стандарту наštовхувалися на нестачу золота та його нерівномірний поділ серед провідних учасників світогосподарських відносин.

Потреба в заходах міжнародної фінансової стабілізації спонукала до підписання Тристоронньої Валютної Угоди між Францією, Британією і США, яка вважається передвісником Міжнародного Валютного Фонду (МВФ).

У міжвоєнний період головними експортерами капіталу були США, Великобританія і Франція. Прикметною рисою міжнародної інвестиційної діяльності міжвоєнних років були широкомасштабні позички іноземного капіталу континентальними європейськими країнами після 1924 р.

### *Самостійна робота*

1. Нафтова криза 70-х років.

### *Тести для самоперевірки*

1. На зламі XIX-XX ст. сформувалась система світового господарства під впливом чинників:

- |                                                      |                               |
|------------------------------------------------------|-------------------------------|
| a) запровадження золотого стандарту у валютній сфері | d) немає правильної відповіді |
| b) лібералізації міжнародної торгівлі                | e) всі відповіді вірні        |
| c) зростання мобільності чинників виробництва        |                               |

2. Наслідками Першої світової війни було:

- |                                 |                           |
|---------------------------------|---------------------------|
| a) руйнація економічної системи | d) вірні відповіді a), b) |
|---------------------------------|---------------------------|

- b) скорочення обсягів зовнішньої торгівлі  
e) всі відповіді вірні
- c) збільшення міжнародних інвестицій

3. Чинником дезінтеграції світового господарства міжвоєнної доби стали:

- a) Хрестові походи  
d) проголошення незалежності США

- b) Революція в Росії  
e) війна у Палестині

- c) Великі географічні відкриття

4. 1930-1933 роки характеризувались такою подією:

- a) невпорядкованість обмінних курсів  
d) немає правильної відповіді

- b) світова економічна криза  
e) всі відповіді вірні

- c) часткове економічне відновлення

5. Роль якої держави у інтеграційних процесах зростає в період міжвоєнної доби:

- a) Великобританія  
d) Японія
- b) країни Бенілюксу  
e) країни Океанії
- c) США

6. Валютно-фінансові відносини характеризувались появою стандартів:

- a) золото монетарний  
d) доларовий
- b) золото дивізійний  
e) вірні відповіді a), b)
- c) золото злитковий  
f) вірні відповіді b), c)

7. Великобританія у міжвоєнний період керувалась таким стандартом:

- a) золото монетарний  
d) доларовий
- b) золото дивізійний  
e) немає правильної відповіді
- c) золото злитковий

8. США надавали позики до країн:

- a) Латинська Америка  
d) немає правильної відповіді
- b) Європа  
e) всі відповіді вірні
- c) Канада

9. Що спонукало США надавати широку допомогу європейським країнам?

- a) загострення відносин з СРСР  
d) немає правильної відповіді
- b) «холодна війна»  
e) всі відповіді вірні
- c) поширення радянського впливу

10. Стрибок цін на початку 70-х рр. був зумовлений:

- a) війною в Кореї  
d) немає правильної відповіді
- b) ріст цін на нафту  
e) всі відповіді вірні
- c) криза країн Балтії

### *Література*

1. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. – Одеса-«ТОВ.ПЛУТОН» , 2016. – 352 с.
2. Міжнародні економічні відносини: Система регулювання міжнародних економічних відносин. Підручник. За ред. А.С. Філіпенка. – К.: Либідь, 1994. – 254 с.
3. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : Практикум / Козик В.В., Панкова Л.А., Григор'єв О.Ю., Босак А.О. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Вікар, 2006. - 589 с.
4. Осадчий Є.С. Інтеграція світового капіталу в банківську систему України /Осадчий Є.С.// Вісник КЕФ КНЕУ імені В.Гетьмана. – 2011- №1.
5. Філіпенко А.С. Економічний розвиток Західної Європи в період індустріалізації. Навчальний посібник. – К.: 2002. – 160 с.
6. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія.— К. : Либідь, 2006. — 582с.

### **Тема 8. Зовнішня торгівля України**

1. Міжнародні торговельні зв'язки Запорізької Січі.
2. Географія зовнішньої торгівлі Запорізької Січі.
3. Основні форми торгівлі й товарно-грошові відносини Запорізької січі.
4. Гетьманська держава і Галичина
5. Особливості торгівлі в індустріальну епоху.
6. Митна політика уряду Росії.

### *Семінарське заняття*

Об'єктивні передумови для налагодження торговельних зв'язків Запорізької Січі з сусідніми країнами і територіями склалися внаслідок високого рівня розвитку власного господарства, формування певної спеціалізації, надзвичайно вигідного географічного положення. Географія зовнішньоторговельних відносин Запоріжжя визначалася давніми історичними зв'язками з прилеглими країнами і територіями, збігом взаємних економічних інтересів, спільними рисами у способі життя й побуту. Важливу роль відігравали близькість рівнів господарського розвитку, територіально-географічна спільність, наявність випробуваних водних і сухопутних шляхів. Основними торговельними партнерами Запорізької Січі були Росія, Лівобережна Україна, Польща, Литва, Крим, Туреччина, Персія, Вірменія, Греція та інші країни. До Росії поставлялися сушена і в'ялена риба, мед, віск, шкіри, кожухи, дьоготь, селітра, гончарні вироби, худоба. З Росії до Запорожжя завозили сукно, полотно, цукор, папір, шкіри, кінську зброю, рушниці, прокат заліза для виготовлення вогнепальної та холодної зброї і будівництва козацьких укріплень, предмети повсякденного побуту. Лівобережжя забезпечувало в основному потреби запорожців у хлібі, борошні, пшоні, горілці, предметах одягу і взуття. У великих кількостях завозилися також сукно та вовна, полотно, порох, свинець, рушниці, шкіра, тютюн, дьоготь, риболовецькі снасті. Експорт на Лівобережну Україну обмежувався продуктами тваринництва, рибою, сіллю,

хутрами. Торговельні зносини Запорозжя здійснювалися завдяки знаменитим Моравському, Чорному українському, Кримському битим шляхам.

Початок індустріальної доби характеризувався розвитком торговельних відносин України з такими партнерами, як Польща і Німеччина. Після підписання Переяславської угоди (1654) почав поступово зростати товарообмін між Україною та Московією. Проте митна політика російського уряду негативно позначилася на зовнішньоторгівельних стосунках між обома країнами.

Значного досвіду в розвитку торгівельних відносин набули міста Галичини. Їхні представники активно торгували з Угорщиною, Туреччиною, Молдавією, країнами Західної Європи та Балканського півострова.

#### *Самостійна робота*

1. Стан зовнішньої торгівлі України післявоєнної доби.

#### *Тести для самоперевірки*

1. Основними торговельними партнерами Запорізької Січі були:

- a) Росія;
- b) Греція;
- c) Лівобережна Україна;
- d) Туреччина;
- e) Польща;
- f) Персія.

2. Основні статті експорту Запорізької Січі були:

- a) сушена і в'яла риба;
- b) полотно;
- c) мед;
- d) папір;
- e) гончарні вироби;
- f) рушниці.

3. У своїх торговельних зносинах з іншими державами запорожці використовували наступні форми:

- a) непрямий товарообмін;
  - b) бартерний товарообмін;
  - c) прямий товарообмін;
  - d) купівлю-продаж товарів за допомогою грошей;
  - e) купівлю товарів у кредит.
4. Хто був ініціатором створення асоціацій і товариств?
- a) торговці;
  - b) чумаки;
  - c) купці;
  - d) промисловці.

5. Основні причини впровадження митної системи:

- a) поповнення доходів скарбниці;
- b) регулювання цін на товари;
- c) регулювання експорту та імпорту;
- d) підтримка активного сальдо в торгівлі.

6. Увізне мито, яке українські купці сплачували на своєму кордоні - це:
- a) евета;
  - b) фрахтове мито;
  - c) індукта;
  - d) транзитне мито.
7. За часів індустріальної епохи головними торговельними партнерами України були:
- a) Польща;
  - b) Росія;
  - c) Німеччина;
  - d) Молдова.
8. У 1714 р. було видано указ, яким узагалі заборонялося вивозити такі українські товари, як:
- a) прядиво;
  - b) олію;
  - c) шкіри;
  - d) цукор;
  - e) віск;
  - f) тютюн.
9. Об'єктивні передумови для налагодження торговельних зв'язків Запорозької Січі з сусідніми країнами і територіями склалися внаслідок:
- a) високого рівня розвитку власного господарства;
  - b) вигідного географічного положення;
  - c) формування певної спеціалізації;
  - d) митна політика російського уряду;
  - e) внутрішнього поділу праці.
10. Найбагатші купці, що торгували великими партіями товарів, мали свої представництва (факторії) в зарубіжних землях, які вивчали:
- a) місцеві звичаї та потреби;
  - b) конкуренцію на внутрішніх ринках;
  - c) способи найвигіднішого збуту товарів;
  - d) політичну ситуацію в країні;
  - e) митну політику держав;
  - f) кон'юнктуру ринку.

#### *Література*

1. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. — Одеса-«ТОВ.ПЛУТОН» , 2016. — 352 с.
2. Рогач О.І., Шнирков О. І. Країни, що розвиваються, і транснаціоналізація світової економіки: Навч. посібник / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. — К.: РВЦ "Київський ун-т", 1998. — 140с.
3. Черевань В.П., Румянцев А.П., Романенко Л.Ф. Міжнародна економічна діяльність: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. — К. : Слово, 2003. — 278с.
4. Шнирков О.І., Кузнецов О.В., Кульпінський С.В. Європейський валютний союз: Навч. посіб. — К.: Київський університет, 2001. — 198с.

### **3. ІНДИВІДУАЛЬНО-КОНСУЛЬТАТИВНА РОБОТА**

Цей вид навчальної роботи передбачає індивідуальну роботу викладача із студентом.

Робота проводиться за графіком індивідуально-консультативної роботи, який передбачено у розкладі навчального процесу кафедри.

Викладачем надається допомога студентам щодо виконання самостійної роботи. Це консультації, пояснення певних положень, рекомендації щодо використання тих чи інших літературних джерел, або додаткового пояснення того чи іншого матеріалу для розуміння його студентом, відповіді викладача на конкретні питання.

Завдяки проведенню таких індивідуальних занять студенти мають можливість перевірити свої знання, набуті в процесі самостійної роботи (виявити прогалини того чи іншого матеріалу).

Індивідуально-консультативна робота є ефективною формою навчального процесу, яка дозволяє студенту в повній мірі засвоїти програмний матеріал курсу “Історія міжнародних економічних відносин”, не залишаючи у своїх знаннях “білих плям”.

#### ***4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ТЕМ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ***

1. Торговельні зв'язки суспільств Трипільської культури
2. Фінікія як основний торговельний центр Античного світу
3. Греція як основний торговельний центр Античного світу
4. Рим як основний торговельний центр Античного світу
5. Зародження товарно-грошових відносин у зонах Північного Причорномор'я
6. Хрестові походи і відродження торгівлі часів Середньовіччя
7. Торговельні відносини Східної Європи часів Середньовіччя
8. Проведення ярмарків за часів Середньовіччя
9. Міжнародна торгівля Київської Русі
10. Комерційна революція в Китаї часів Середньовіччя
11. Афро-азійська торговельна система часів Середньовіччя
12. Самарканд і центральноазійська караванна торгівля часів Середньовіччя
13. Торгівля імперії Малі в Західній Африці часів Середньовіччя
14. Причини і джерела міграції праці індустріальної цивілізації
15. Основні міграційні хвилі індустріальної цивілізації
16. Міжнародний рух капіталу індустріальної цивілізації
17. Ямайська валютна система
18. Міжнародна валютна криза 1971 р.
19. Валютна криза кінця 1960-х років
20. Характеристика Міжнародного Валютного Фонду
21. Особливості та розвиток торгівлі після Другої світової війни
22. Сутність та характеристика плану Маршала
23. Ціни та умови міжнародної торгівлі після Другої світової війни
24. Система зовнішньоекономічних зв'язків України
25. Світогосподарські пріоритети України

## **5. ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ З ДИСЦИПЛІНИ “ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН”**

1. Трансформаційні зрушення періоду нового кам'яного віку (неоліту).
2. Причини та наслідки для суспільства першого, другого та третього великих поділів праці.
3. Основи господарського устрою в давніх цивілізаціях.
4. Роль торговців для третього великого поділу праці.
5. Характеристика міжобщинного та внутрішньо общинного обміну.
6. Основні форми реципрокності.
7. Наслідки появи сільського господарства у стародавньому світі.
8. Розвиток міжнародної торгівлі в найстарішій цивілізації Месопотамії.
9. Характеристика понять «карум» та «тамкару».
10. Розвиток міжнародної торгівлі в найстарішій цивілізації Єгипет.
11. Розвиток міжнародної торгівлі в найстарішій цивілізації Китай.
12. Розвиток міжнародної торгівлі в найстарішій цивілізації Індія.
13. Система античної торгівлі.
14. Основні чинники збільшення обсягів торгівлі у період античності.
15. Спеціалізація виробництва за часів античності.
16. Причини та наслідки виникнення середньовічного міста.
17. Характеристика населення міст. Міста-комуни.
18. Характеристика цехів часів античності.
19. Характеристика торгівлі часів Середньовіччя, поява лихварів та банкірів.
20. Характеристика міжнародних економічних відносин індустріальної цивілізації.
21. Постулати і принципи класичної ринкової економіки.
22. Особливості трансатлантичної торгівлі Африки.
23. Профіль спеціалізації європейських країн в період індустріальної цивілізації.
24. Сутність та принципи меркантилізму.
25. Запровадження та поширення золотого стандарту.
26. Характеристика механізму «ціна-гроші-потік»
27. Характеристика зовнішньоекономічних зв'язків міжвоєнної доби.
28. Причини і фактори скорочення обсягів торгівлі у період міжвоєнної доби.
29. Валютно-фінансові відносини у період міжвоєнної доби.
30. Зовнішньоекономічні зв'язки післявоєнної доби.
31. Міжнародні торговельні зв'язки Запорізької Січі.
32. Географія зовнішньої торгівлі Запорізької Січі.
33. Основні форми торгівлі й товарно-грошові відносини Запорізької січі.
34. Гетьманська держава і Галичина
35. Особливості торгівлі в індустріальну епоху.
36. Митна політика уряду Росії.

## **6. Список рекомендованої літератури до вивчення дисципліни**

1. Аكوпова Е.С., Воронкова О.Н., Гаврилко Н.Н. Мировая экономика и международные экономические отношения: Учеб. пособ. - Ростов н/д : Феникс, 2000. - 416 с.
2. Балабанов К.В. Рівні правового регулювання міжнародних економічних відносин/ Балабанов К.В. // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами юго-восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ, 2011 с. 69-71.
3. Дудченко М.А., Троненко В.І. Сучасна міжнародна економічна інтеграція. – К., 1999. – 101 с.
4. Історія міжнародних економічних відносин / Керівник авт. кол. Філіпенко А. С. – К.: Либідь, 2003.
5. Економіка зарубіжних країн: Підручник / А.С. Філіпенко, І.В. Бураковський та ін.; за ред. А. С. Філіпенка. К., КНДУ, 1999. – 384 с.
6. Экономическое развитие: цивилизационный подход / А.С.Филипенко. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика»», 2002. – 260 с.
7. Заблоцька Р.О. Світовий ринок послуг: Навч. посіб. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут міжнародних відносин. — К. : ІМВ, 2002. — 268с.
8. Зовнішньоекономічна діяльність. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 377 с.
9. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини: Навч. Пос. – Вид. 3-тє, перероб. і допов., 2004.
10. Майєр Джеральд М., Раух Джеймс Е., Філіпенко А. С. Основні проблеми економіки розвитку: Пер. з англ. / Антон Філіпенко (кер.проекту та наук.ред.). — К. : Либідь, 2003. — 684с.
11. Міжнародна економіка: Підручник / За ред. А.П. Румянцева. - К.: Знання-Пресс, 2003. – 447 с.
12. Міжнародні валютно-кредитні відносини: Підручник / А.С.Філіпенко, В.І.Мазуренко, В.Д.Сікора та ін.; за ред. А.С.Філіпенка. – К.:Либідь,1997.–206с.
13. Міжнародні економічні відносини: Історія міжнародних економічних відносин: Підручник. За ред. А.С. Філіпенка. - К.: Либідь, 1992. – 191 с.
14. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. – Одеса-«ТОВ.ПЛУТОН » , 2016. – 352 с.
15. Міжнародні економічні відносини: Система регулювання міжнародних економічних відносин. Підручник. За ред. А.С. Філіпенка. – К.: Либідь, 1994. – 254 с.
16. Міжнародні економічні відносини: Сучасні міжнародні економічні відносини. Підручник. За ред. А.С. Філіпенка. – К.: Либідь, 1992. – 288 с.
17. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : Практикум / Козик В.В., Панкова Л.А., Григор'єв О.Ю., Босак А.О. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Вікар, 2006. - 589 с.
18. Нікітіна М. Г. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: просторові аспекти розвитку: Навч. Посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.

19. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. – К.: КНЕУ, 2003.
20. Осадчий Є.С. Інтеграція світового капіталу в банківську систему України /Осадчий Є.С.// Вісник КЕФ КНЕУ імені В.Гетьмана. – 2011- №1.
21. Осадчий Є.С. Етапи та форми входження іноземного банківського капіталу в Україну/ Є.С. Осадчий// Фінанси, облік і аудит – збірник наукових праць.– №14, 2009 р. с.142 – 150.
22. Передрій О.С. Міжнародні економічні відносини : Навч. пос. - 4-е вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2008. - 264 с.
23. Рогач О.І., Шнирков О. І. Країни, що розвиваються, і транснаціоналізація світової економіки: Навч. посібник / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. — К.: РВЦ "Київський ун-т", 1998. — 140с.
24. Рогач О.І., Шнирков О.І. Транснаціоналізація світового господарства та перехідні економіки: [Навч. посібник] / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. — К. : Вид. центр "Київський ун-т", 1999. — 302с.
25. Романчиков В.І., Романченко І.О. Міжнародні економічні відносини : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К. : ЦУЛ, 2008. - 256 с.
26. Філіпенко А. С., Рогач О. І., Шнирков О. І., Будкін В. С., Веклич О. О. Світова економіка: Підручник для студ. вищих навч. закл., що навч. за спец. "Міжнародна економіка". — К. : Либідь, 2000. — 582с.
27. Філіпенко А.С. Економічний розвиток Західної Європи в період індустріалізації. Навчальний посібник. – К.: 2002. – 160 с.
28. Філіпенко А.С. Економічний розвиток сучасної цивілізації: Навч. посібн. – К.: “Знання”, 2000. – 174 с.
29. Філіпенко А.С. Економічний розвиток. Європейський контекст. – К.: Знання України, 2001. – 120 с.
30. Філіпенко А.С., Будкін В.С., Гальчинський А.С., Геєць В. М., Дудченко М. А. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. — К. : Либідь, 2002. — 470с.
31. Філіпенко А.С., Вергун В.А., Бураківський І.В., Сікора В. Д., Рогач О. І. Економіка зарубіжних країн: Підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів / Антон Сергійович Філіпенко (ред.). — К. : Либідь, 1996. — 416с.
32. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Історія.— К. : Либідь, 2006. — 582с.
33. Френклін Р. Рут, Філіпенко А.С. Міжнародна торгівля та інвестиції. Пер. з англ. та доповнено. - К., 1998. - 743 с.
34. Черевань В.П., Румянцев А.П., Романенко Л.Ф. Міжнародна економічна діяльність: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. — К. : Слово, 2003. — 278с.
35. Шнирков О. І. Конкуренція в економічних взаємовідносинах країн Східної Європи / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 1996. — 234с.
36. World Investment Report (2010) Investing in a Low-Carbon Economy. - Geneva: UN Publications Sales and Marketing Office. 2010. - 184p.

## **7. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ РІВНЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ**

Контроль знань з курсу дисципліни здійснюється і оцінюється за якістю участі в заняттях та за якістю складання екзамену.

Якість участі у заняттях, згідно плану навчального процесу визначається за умов виконання наступних вимог:

- регулярне відвідування лекційних, практичних занять з курсу дисципліни;
- активна участь у виконанні програм лекційних, семінарських або практичних занять;
- сумлінна підготовка до виступів та активна участь в обговоренні певних тем та проблемних питань на заняттях;
- актуальне та доцільне використання наукової, методичної та спеціальної літератури з курсу дисципліни.

Розподіл балів наведено в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1.

### РОЗПОДІЛ БАЛІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН»

| Вид роботи                                       | Кількість                                 | Розподіл балів                                                                                                                     |                                                                           |                                                                           |                                                                                | Максимальна кількість балів | Достатня кількість балів |
|--------------------------------------------------|-------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|--------------------------|
| 1. Відповіді та доповнення на лекційних заняттях | 16 занять протягом семестру               | Вірні відповіді, з належним обґрунтуванням, на 80-100% - 2,5 балів                                                                 | Вірні відповіді на 60-80% - 2 бали                                        | Вірні відповіді на 40-60% - 1,5 балів                                     | Вірні відповіді менш ніж на 40% - 1 бал                                        | 16*2,5=40                   | 16*1=16                  |
| 2. Виконання тестів та контрольних робіт         | 8 робіт протягом семестру                 | Вірні відповіді на 80-100% - 5 балів                                                                                               | Вірні відповіді на 60-80% - 4 бали                                        | Вірні відповіді на 40-60% - 3 бали                                        | Вірні відповіді менш ніж на 40% - 2 бали                                       | 8*5=40                      | 8*3=24                   |
| 3. Підготовка рефератів                          | Не більше 2-х рефератів протягом семестру | Даний вид роботи орієнтований на подальше самонавчання; за кожен підготовлений реферат студенту рекомендується присвоювати 5 балів |                                                                           |                                                                           |                                                                                | 2*5=10                      | 2*5=10                   |
| 4. Виконання індивідуального завдання            | 1 робота протягом семестру                | Вірні відповіді на 80-100% та правильне оформлення, використання мультимедійного матеріалу 10 балів                                | Виконане належним чином оформлення та вірні відповіді на 60-80% - 7 балів | Виконане належним чином оформлення та вірні відповіді на 40-60% - 5 балів | Виконане належним чином оформлення та вірні відповіді менш ніж на 40% - 3 бали | 10                          | 10                       |
| <b>ВСЬОГО</b>                                    |                                           |                                                                                                                                    |                                                                           |                                                                           |                                                                                | <b>100</b>                  | <b>60</b>                |

#### ***Шкала оцінювання:***

A 90-100 балів – A - «відмінно»

B 82-89 – B - «добре»

C 74-81 – C - «добре»

D 64-73 – «задовільно »

E 60-63 – «задовільно »

менше 60 - FX - «не задовільно»

Якщо протягом семестру студент набирає менше 36 балів, він не допускається до здачі екзамену

## ***ЗМІСТ***

|                                                                                                                |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Вступ.....                                                                                                     | 3  |
| 1. Тематичний план вивчення дисципліни “Історія міжнародних економічних відносин” .....                        | 4  |
| 2. Зміст дисципліни “Історія міжнародних економічних відносин” за темами.....                                  | 5  |
| 3. Індивідуально-консультативна робота.....                                                                    | 22 |
| 4. Список рекомендованих тем до виконання індивідуальної роботи.....                                           | 23 |
| 5. Орієнтовні питання для підготовки до екзамену з дисципліни “Історія міжнародних економічних відносин” ..... | 24 |
| 6. Список рекомендованої літератури до вивчення дисципліни.....                                                | 25 |
| 7. Критерії оцінювання знань студентів .....                                                                   | 27 |